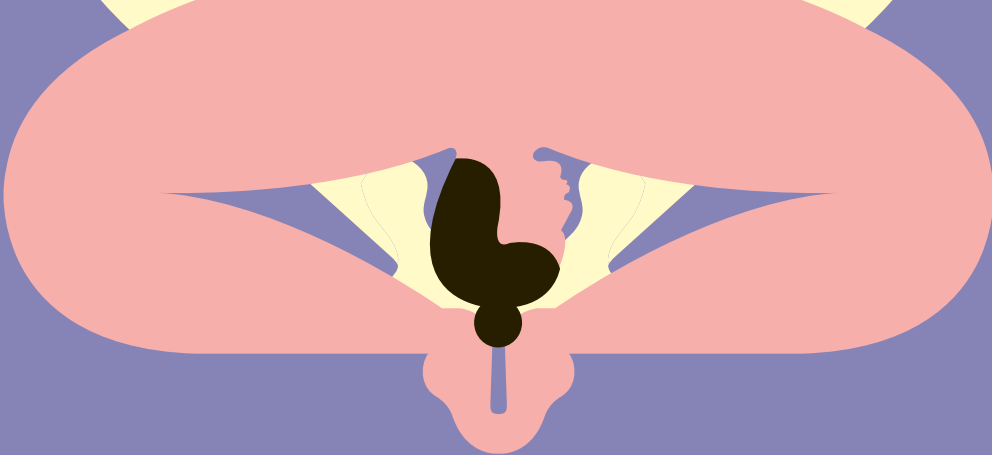

Kaikki on suhteellista

Essi Lamppu

WSOY

Kaikki on suhteellista

Essi Lamppu

**WSOY
Helsinki**

Kirjoittaja on saanut tukea WSOY:n kirjallisuussäätiöltä
ja Suomen tietokirjailijat ry:ltä

© Essi Lamppu ja WSOY 2023

ISBN 978-951-0-48144-8

Painettu EU:ssa

*Sisältää suhteellisen määrän jotain jaettua,
jotain kerrottua, jotain omaa ja jotain keksittyä.*

OSA 1

Sunnuntainen suhdekokous

Juutun tietysti pyöröoveen, sillä tunkeuduin samaan karsinaan kuhertelevan pariskunnan kanssa. He pitivät toisiaan kädestä, katsovat kauniisti silmiin ja ehtivät vaihtaa ainakin kolme pusua oven pysähtyessä äkisti. Koen toisten ihmisten hellyydenosoitukset yleensä kiusallisiksi. Juuri nyt se saattaa johtua siitä, että olemme sulloutuneet pieneen tilaan ja jos olisin yhtään lähempänä, voisin osallistua helposti pusutteluun mukaan. Tai ehkä on kyse ennemminkin siitä, että heidän suutelustaan lähtee aivan liian kova ääni. Niin kova ääni, että se muistuttaa suu auki syöviä maiskuttajia. Siinä vasta ääni, jota en siedä.

Liikehdin kärsimättömänä odottaen sitä vapauttavaa pientä nytkähdystä oven taas lähtiessä toimimaan. Tunnen ikävästi ympärilläni leijuvan vanhan punaviinin löyhkän. Harmillista, että eiliset pikkupikkuviinit taipuivat enemmän pikkupikkupullolisiksi. Haluaisin sanoa, että syytön minä siihen olen, mutta

myönnetään: ihan omilla persuksillani röhnötin sohvallani, söin tyytyväisenä woltattua lähiruokaa naapurikorttelin intialaisesta ja bingetin kuudetta tuntia uutta kohusarjaa. Koti-illat ovat parhaita, vaikka orastava päänsärky tekee tuloaan ja suutani kuivaa.

Kieltämättä, jos osallistuisin tuon parin suutelointiin, saisin suuhuni edes jotain kostuketta. Krapulassa kaipaen myös hellää ihmiskosketusta, niin miksipä ei. Ennen kuin ehdin ottaa asiaa puheeksi, ovi narahtaa liikkeelle. Vapaudumme karsinastamme ja pääsemme sukeltamaan raittiiseen tavarataloilmaan. Raittiiseen, jos minuun vertaa.

Rakastan sunnuntai-IKEAA. Nautin siitä, että saan vaeltaa isossa tavaratalossa yksin. Kukaan ei hoputa minua, tyrkytä omia ostoideoitaan tai kyseenalaista valintojani. Saan rauhassa haahuilla ja pitää levähdystaukoja sohva- ja sänkyosastolla. On hieman petollista asettaa oma ahteri jokaiselle sängylle ”vain testatakseen patjaa”. En minä mitään sänkyä ole ostamassa, mutta eilisen viinittelyn myötä tunnen suurta vetovoimaa sänkyä kohtaan. Jos ihan vain hieman oikaisen pitkäkseni. Ne kuuluisat viimeiset sanat. Makaan sängyllä ja tunnen, kuinka se nielaisee koko kroppani. Tuntuikohan kohdussa tältä? Pehmeältä, lämpöiseltä ja turvalliselta. Laitan vain hetkeksi silmäni kiinni. Tässä on hyvä. Hengitän syvään ja vaivun pieneen horrokseen. Sänky nytkähtelee erikoisesti. Kroppani heijaa kehdon lailla.

”Ääitiii, katso äitiii!” Säpsähdän vierestäni kuuluvaan huudahdukseen ja tunnen, kuinka joku nykii minua. Viereeni on kavunnut lapsi, joka yrittää väen vängällä saada ahterini liikkumaan. Hämmentyneenä nostan kylkeäni ja altani sujahtaa pieni pehmo-possu, jota lapsi esittelee voitonriemuisesti. Tietenkin. Lapsi on siitä hassuja otuksia, että heidän katseensa on tarkempi kuin haukalla ja sormet toimivat nopeammin kuin kobran isku. Ei ole mitään, mitä he eivät näkisi tai nappaisi sadasosasekunnissa.

Lapsen äiti tulee paikalle ja pahoittelee, että testini näin ikävästi häiriintyi.

”Ei se mitään, mun pitikin tästä jatkaa matkaa”, totean ja siirrän laukkuni lähemmäksi ennen kuin lapsi huomaa siellä olevan M&M’s-pussin. Arvatenkin vain hetkeä myöhemmin hänellä olisi jo käsi täynnä erivärisiä karkkeja. Toisaalta voisi olla huvittavaa nähdä, kuinka hänen suupielensä värjäytyisivät kaikista niistä e-väreistä sinisen, punaisen ja keltaisen kirjoon ja kuinka IKEAn mallisängylle ropisisi suklaamurusia, jotka loisteputkien lämmössä sulaisivat alta aikayksikön kaiken suttaavaksi mönjäksi.

Nappaan laukkuni ja jatkan haahuiluani syvemmälle kalustenäyttelyosastolla. Verkkaisen tahdin lisäksi parasta on seura, sillä sunnuntai on viikonpäivä, joka kerää saman katon alle koko suhdekirjon. Jokainen pariskunta, moniskunta, rakastavainen, pesänrakentaja ja krapulainen sinkku on päätenyt tänne tekemään uusia sisustusratkaisuja. Lopulta heidät kaikki löytää lihapullapatojen ääreltä. Minusta on ihana tarkkailla ihmisiä. Kuvittelen heille menneisyyden, miten suhteet alkavat, rakentuvat, kokevat vaikeuksia, kasvavat ja miten lopulta ne voivat päätyä myös eroon. Ikeassa voi nähdä suhteen koko elinkaaren yhdellä kertaa.

Samaistun vastarakastuneen parin kutkuttavaan alkuhuuman tunteeseen. Mutta en ikävöi epävarmuutta, mikä toiseen tutustumisessa aina on. Suhteen alkuvaiheessa joutuu sietämään isoja tunteiden kirjoja, eikä omien tunteidensa perässä meinaa oikein edes pysyä. Vaikka oloni on krapulaisen raskas, tunnen mieleltäni keveyttä. Sinkkuudessa parasta on se, että voi rauhassa olla omien tuntemustensa päällä. Toisen mielialavaihtelut eivät vaikuta tai pääse koskettamaan niin syvästi. Olen vastuussa vain omien tunteitteni hallitsemisesta. Vastarakastunut pari muistuttaa minua siitä, kuinka suhteessa ollessa luulee hallitsevansa tunteita, ja aina silloin ne yllättävät. Se on kuin allergia, jonka kuvitteli jo

parantuneen. Välillä aina haukkaa granny smithiä, joka viimeksi aiheutti epämukavaa kutinaa, mutta josta vasta uuden testiyri-tyksen jälkeen taas hoksaa, ettei kutina ole kadonnut minnekään.

Huonekaluja tutkiva pari on selkeästi ollut suhteessa jo vuosia. Epävarmuus ja epämiellyttävät granny smith -kutinat ovat poissa, ja toisen tuntee jo niin hyvin, ettei kommunikointiin tarvita sanoja. Heidän elekieltään on upea seurata. Pieniä katseita, ilmeitä ja käden heilautuksia. Telepatiaa käytetään surutta hyödyksi, kun kommuni- koidaan etäältä, onko kädessä oleva tavara sopiva asuntoon.

Pesänrakentajiakin on tänään liikenteessä. Niitä, jotka sisus- tavat ensimmäistä kertaa yhteistä kotia. Toisilla maut osuvat pa- remmin yhteen kuin toisilla. Tuoreista suhteista näkee hyvin myös sen, kun toinen tekee myönnytyksiä. Ulkopuolisena on yllättävän helppo tulkita muiden tunteita. Itse samassa tilanteessa varmasti vain keräisi lämpöä, kun toinen ei tunnu tajuavan hienostuneesti annettuja vinkkejä valintojen sopimattomuudesta.

Olen kokenut senkin, kun rakastuneet parit aiheuttivat minul- le ahdistusta. Se oli tuoreeltaan erottuani pitkästä suhteesta. Sii- hen kai sekoittui epäonnistumisen tunteita suhteen loppumisesta, kipeitä ja katkeria muistoja ja menetyksen avuttomuutta.

Vaellan kohti valaisinosastoa kuin käsi irtokarkkipussissa osaamatta valita siirappisten pariskuntien ja kirpeiden, toisiin- sa kyllästyneiden parien väliltä. Etsin joukosta täydellistä harmo- niaa, televisiosarjojen onnellista loppua. Löydän enimmäkseen ka- kofoniaa, juoksentelevia lapsia ja hikisiä kainaloita. Nautin siitä, että olen yksin ja saan tehdä valintani rauhassa.

Olen vihdoin kipsynyt olohuoneeni katossa repsottavaan valai- simeen. Ja kun puhun olohuoneesta, tarkoitan yksiöni oikeaa nurk- kaa. Vasemmassa nurkassa on makuuhuone ja sitä vastapäätä keit- tiö. Kaikki sopivasti yhden pään pyöreytyksen ulottuvilla, kuten Ikean esimerkkihuoneissa. Repsottavaa lamppua olen tuijottanut

jo liian kauan. Sitä ei koskaan asennettu oikein, sillä exäni ei ollut varsinainen sähkömies. Vanhanaikainen sokeripala on sorkittu veitsellä auki ja yllättäen kaksi johtoa on yhdistetty oikein. Sininen ja ruskea. Hän nosti lipastoni päälle jakkaran, jotta ylettyisi asentamaan lampun. Minä pelkäsin vieressä, että hän rysähtää jakkariineen päivineen alas. Minulla olisi ollut enemmän vartta kurotella, mutta hän tahtoi ehdottomasti hoitaa homman. Kai se oli jotenkin miehisyyden mittari tai urhoollinen teko pitää minusta huolta.

Omaa laiskuuttani en saanut aikaiseksi korjata lamppua. Tai sitten se on vain yksi niistä pienistä asioista, jotka vielä muistuttavat hänestä. Hieman vinksallaan ja epävakana töröttämässä, aivan kuin exäni. Epätäydellinen ja siksi niin sympaattinen. En haluaisi ajatella, että minun oli vaikea luopua hänestä, sillä hyvästelyt on tehty jo vuosia sitten. Pidän enemmän ajatuksesta, että lamppu on kaunis muisto hänestä. Nyt se saa kuitenkin mennä.

Perheen perustajat ovat vallanneet lastenosaston. Ja ravintolamaailman. Kierreltyäni puoli Ikeaa suhteiden kirjossa olisin jo valmis lihapullille. Ravintola on tietysti täynnä toinen toistaan nälkäisempiä, äänekkäämpiä ja sotkuisempia perheitä. Krapulani ei kestä tätä juuri nyt. Pakko sinnitellä kanelipullat silmissä kiiluen.

Lamppuosaston ledit, loisteputket, lumenit, kelvinit ja kaiken maailman diskovalot saavat minut siristelemään. Pää ei ihan vielä kestä tätä valojen pauhaavaa sinfoniaa. Lähtökohtaisesti jokaisen Ikeasta ostetun tavaran kohdalla on pyrittävä siihen, että se näyttäisi mahdollisimman uniikilta massatuotannosta huolimatta. Ihan kuin täältä voisi tehdä harvinaisia löytöjä. Uniikkiuden lisäksi laadukas ulkonäkö on tärkeää, kunhan massiivipuutuotteita saa puuviilun hinnalla.

Tartun roikkuvaan kattovalaisimeen, jonka kupu on käsinpuvottua bambua. Pieni printti kuvun kyljessä osaa kertoa, että bambu on ylijäämämateriaalia vähäisellä hiilijalanjäljellä. Tässähän

tuntee itsensä varsinaiseksi maailmanpelastajaksi. Lamppu on tarpeeksi muodikas ja samalla tavallinen. Ja tietysti jokaisen sisustusbloggaajan yhteistyövideoissa on nyt esillä juurikin samainen lamppu. Uniikkia, tosissaan.

Kassalla edessäni kärryihin nojaa väsähtäneen oloinen mies, joka selkeästi odottaa kumppaniaan viime hetken heräteostoksilta. Hänet on selkeästi houkuteltu mukaan ”hakemaan nopsasti kynttilöitä”, vaikka hän tietää, että 10 minuutin noutoreissu tulee muuttumaan koko olohuoneen sisustustempaukseksi ja viiden euron sijaan ensi kesän etelänmatka haihtuu luottokortin heilautuksen myötä kuin tuhka tuuleen. Pariskunnalla on selvästi takanaan vuosia yhteistä matkaa. Aika kiehtovaa, että voi olla noin tyyni, vaikka ihan varmasti toinen ärsyttää, vituttaa ja saa kiehumaan, ja silti on valmis joka kerta huijattavaksi ”piipahtamaan Ikeassa”. Tai ehkäpä lihapullat sen tekee.

Meidän yksinäisten tai siis korjaan itsenäisten sunnuntai-syöjien paikka on kassojen jälkeen hodaripisteellä. Emme tarvitse paljon tilaa, olemme nopeita emmekä ole vastuussa juoksentelevista lapsista. Pieni nurkka riittää vallan mainiosti.

”Kaksi hodaria ja yksi juoma kiitos.”

Saan tilaukseni ja siirryn sivummalle syömään. Ilmeisesti meidän hoderinpurijoiden määrä on aliarvioitu, sillä tungoksessa saa koko ajan väistellä ohikulkevia ihmisiä. Ei ole yksi tai kaksi kertaa, kun ketsupit löytävät tiensä poskelleni jonkun tönäistessä hoderikättäni juuri parahiksi. Pakko siirtyä vielä sivummalle. Hotkin tyytyväisenä täydellisen suolaista annostani ja tunnen suurta onnistumisen iloa siitä, että krapulani hieman hellittää ja että kassissani on vain ja ainoastaan lamppu, mitä tulinkin hakemaan. Tämä taitaa olla onnekas päivä minulle.

Jos vielä Ikean käytävillä voi hetkittäin tuntea haikeutta pareista, rakkaudesta ja perheistä, niin viimeistään hodari suussa

kassoille katsellessa ei käy kateeksi. Perhe kärrää kaksi kärryllistä tavaraa kassoille kahden lapsensa kanssa. Tuon määrän paketoiminen Ikean kasseihin on suoritus jo itsessään. Tulee jano pelkästä ajatuksesta ja huitaisen viimeiset hörpyt juomastani alas. Jään tuijottamaan, miten perhe suoriutuu. Tunnistan lapsen. Hän pitää tyytyväisen näköisenä pikkupehmopossua kädessään. Vanhemmat lastaavat tavaraa tavarankäytön perään hihnalle ja yrittävät samalla pitää toista lasta tyytyväisenä. Hän on selkeästi vielä niin pieni, ettei osaa vaatia itselleen muuta kuin tissiä.

Heitän viimeisen palan hodaria suuhuni. Pakkaavan perheen lapsi tuijottaa minua ja ilmeilen hänelle. Samalla tunnen, kuinka kuiva reunapala ei meinaa mennä alas. Sen karheus takertuu kurkkuuni. Alan köhimään ja onnistun saamaan murusia vielä pahemmin väärään kurkkuun. Lapsi tuijottaa minua kylmän viileästi. Ahdistaa, en saa palaa pois kurkustani. Yskin ja köhin, mutta ilma ei meinaa kiertää. Lapsi heiluttaa pehmopossuaan iloisesti minun suuntaani. Kihoavien kyynelien sumentaessa silmiäni ehdin jo miettiä, selviänpö minä tästä. Olen syvällä Daim-pussien ja sinappisillien ympäröimänä, niin että jos minä nyt kuolen, ainakin ympärilläni on ollut kaksi rakastamaani asiaa. Yskin liian kovaaäänisesti leppoisaan sunnuntaitunnelmaan ja ahdistava tunne alkaa helpottaa.

Katselen vaivihkaa ympärilläni. Kukaan ei tunnu huomanneen kovaäänistä röhinääni. Toisaalta kukaan ei olisi myöskään ryynnännyt pelastamaan minua. Lapsi perheineenkin on jo kadonnut. Jos ajattelen positiivisen kautta, niin ainakin kasvoillani on nyt väriä. Kalpeat krapulaiset kasvoni ovat saaneet terveellisen punan. Voi voiko punaa kutsua terveelliseksi, jos se on tullut happivajeesta?

Nappaan kassini ja siirryn Ikea-bussiin. Yleensä yritän kaikin keinoin välttää näitä sinikeltaisia kyytejä, sillä ne tappavat kaiken ilon ex tempore -ostosten tekemisestä. Miten raahata alenurkasta

bongattu sohva tai uudet viherkasvit kotiin kidutettavaksi, jos niiden kanssa pitää sulloutua bussiin. Haluaisin taputtaa itseäni olkapäälle ja kiittää siitä, että tällä kerralla olen onnistunut piddättäytymään kaikesta ylimääräisestä. Sietäisin saada kunniamaininnan Ikean Wall of Only One Item -seinälle. Mutta eihän tähän ratkaisuun ilman pakollista ”Onko kukaan tänään menossa Ikeaan?” -kyselyä ole päädytty.

Totta kai olin jo aiemmin tarkkaan selannut kaikki autolliset ystäväni, jos vaikka olisin saanut jonkun houkutelluksi mukaan. Storyjen perusteella kukaan ei ollut ollut eilen riekkumassa, joten krapulalihapullilla houkuttelu voitiin heti alkuun unohtaa. Nopean whatsapp-kierroksen jälkeen kolme viidestä ei ollut jaksanut vastata ja loput taas olivat kumppaneidensa kanssa tekemässä jotain muuta mukamas tärkeämpää. Yhden parin bongasin stoorien perusteella jopa pelaamasta padelia. Mikä yliarvostettu trendilaji. Eivätkö järkevät ihmiset osanneet jättää touhua hiksille äijäporukoille, pitikö pariskuntienkin ”viettää laatuaikaa” mommassa hallissa.

Sain vongattua exäni aina Ikeaan. Joskus se oli viikon ainoa yhteinen hetkemme. Ehkä se oli myös jonkinlainen vaihtokauppa: hän vei minut Ikeaan ja sen jälkeen pelasi loppupäivän Fifaa. Ollisipa edelleen mahdollisuus moiseen vaihtokauppaan. Sinkkunä toisten hyvät teot ja eleet aiheuttavat minussa kiitollisuudenvelkaa. Mietin valmiiksi asioita, joita voin puolestani tarjota korvaukseksi, jos joku lähtee mukaani milloin minnekin tai auttaa kuljettamaan painavia tavaroita. Mitä pidempään olen ollut sinkku, sitä epämukavammalta tuntuu ottaa toisten hyviä tekoja vastaan. Kaikki hyvät teot listaan kiitollisuudenvelka-kansioon. Yksi kerrallaan hyvitan palveluksia ja yliviivaan listastani jo suoritetut teot. Haluan, että kaikki menee tasan tai mieluummin jopa kallistuu hieman enemmän minun tappiokseni. Hassua, miten

velaksi jääminen tuntuu niin hankalalta. Yksineläjänä omaa olemassaoloaan saa aina selitellä, ja avun pyytäminen tuntuu välillä tosi työläältä. Inhottaa herättää ihmisissä sääliä.

Körötän bussissa lamppu sylissäni. Olen puhki. Bussin kevyt tärinä keinuttaa mukavasti. Painan pääni vasten bussin ikkunaa ja annan silmien painua kiinni. Ehdin hyvin lepuuttaa hetken. Ympärilläni olevat äänet vaimenevat rauhoittavaksi hurinaksi.

Nuokun bussin liikkeiden mukana. Tiukka käännös havahduttaa minut hereille. Bussi pysähtyy töksähtäen ja lyön pääni takaisin vasten ikkunaa. Ikkunassa on kasvoni jättämät rasvajäljet ja hengitykseni hönkimät vesipisarat. Pidän tiukasti lampustani kiinni ja haparoin hieman vielä unikohmeisin askelin ulos bussista. Ikea. Siinähan on Ikea. Ei saamari. Olen palautunut lamppuni kanssa takaisin lähtöpisteeseen. Ei siinä sitten. Ehkä tämä on se Ikea-kirous, joka estää lähtemästä vain yhden tavaran kanssa. Kai se on paineltava takaisin sisälle ja haettava halpoja kynttilöitä kaiveriksi.

Astu sisään suhteiden ympärillä pyörivään maailmaan, missä suhteuteltut löytävät aina perille ja deitit hämmentävät toinen toisensa perään. Löytyykö sinkkuudesta vapauden korkein olomuoto vai pelkkä narrin rooli? Entä saako suhteesta autuaan onnen vai ainoastaan paineistetun etenemissuunnitelman? Mistä lopulta tietää, mitä haluaa tai mitä pitäisi haluta? Ainakin kaikilla muilla on asiasta varma mielipide.

Essi Lampun humoristisessa ja tabuja kaihtamattomassa esikoiskirjassa ei osata pariutua mutta ei myöskään olla pariutumatta. Jaettuja kokemuksia ja omia huomioita sisältävä kirja nostaa oivaltavasti esiin suhteiden ja suhteettomuuden tunnistettavia kipukohtia.

